

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Шапошникова Вікторія Ігорівна

УДК 821.111.09:316.346.2

**Гендерна ідентичність в романах Вілли Кесер “A Lost Lady” та “O
Pioneers”: лінгвістичний аспект**

035 - Філологія
035.04 Германські мови та
літератури (переклад включно) - англійська

Автореферат
магістерської роботи на здобуття
ступеня магістра філології

Миколаїв – 2020

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі англійської філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

**Науковий
керівник:**

кандидат педагогічних наук, доцент
Запорожець Галина Вікторівна,
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Захист відбудеться ___ лютого 2020 р. о 9-ій годині на засіданні атестаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Одним з напрямків у вивченні складного та комплексного феномена людини є розгляд особистості, яка вже має певну історію досліджень. Гендерна ідентичність не нова в гуманітарних науках та літературні традиції долучаються до створення гендерних конвенцій, в результаті яких соціальні ролі асоціюються зі статтю та втілюються в образах традиційно усталених стереотипів чоловічих і жіночих ідентичностей. Ще з давніх давен це питання розглядали такі відомі вчені як Зігмунд Фройд, Ерік Еріксон, Карл Густав Юнг, Жак Лакан і т.д., але сучасне вивчення мовних фактів неможливо в рамках чітко визначеної матриці окремої моделі. Міждисциплінарність досліджень обумовлена багатовимірним характером аналізованих об'єктів, до яких ми залучаємо гендерну ідентичність. До сучасних дослідників гендерної ідентичності можна віднести Т.В. Андрєєву, І.В. Кукуленко-Лук'янець, А. Менегетті, О.М. Мірошниченко, О.В. Пастушенко, А.А. Чекаліну, А.А. Марчишину та інших.

Універсальність такого складного явища тягне за собою відображення концепції гендерної ідентичності в текстах різного стилістичного маркування. Вважаємо, що ідея гендерної ідентичності в літературних текстах передається через поняття, відтворюється через деякі стереотипи і втілює в собі вираження як гендерні типажі, а вибір відповідних мовних засобів для вираження гендерної ідентичності повинен враховувати культурні, соціальні та особистісні чинники.

У світі існує дуже багато дослідників гендерної проблематики і необхідно виокремити таких як: Марчишина А.А., Сташко Г.І., Кісь О.Р., Забужко О.С., серед дослідників, які розкривали феміністичні теорії слід зазначити Дж. Мітчелл, Н. Чодороу, Дж. Бенджамін, Дж. Лейн, Є. Грос., серед соціологів та теоретиків ми виокремлюємо Р.В. Коннелл, М. Кімелл та Є. Ротундо та таких психологів, як: Д. Воронцов, Н.К. Радіна та інші. Багато вчених прийшли до висновку, що осмислення літератури і культури через призму гендера має цілі матеріали для вивчення як для літературознавства, культурології, так і для

гуманітарних наук у цілому. Деякі аспекти гендерної ідентичності в лінгвістиці висвітлено в роботах А.П.Шартинюк, О.І. Морозової та О.О. Селіваної.

Проте, наявні наукові праці залишають чимало невирішених питань, а саме аналіз гендерних моделей та стереотипів через лінгвальні засоби вираження у творах Вілли Кесер до сих пір не були об'єктом комплексного системного вивчення, що і зумовило вибір теми нашого дослідження.

Актуальність теми визначається необхідністю більш глибокого дослідження гендерної ідентичності в англomовній художній літературі, особливо в період наукового інтересу до проблеми гендеру.

Метою роботи є встановлення та опис лінгвальних засобів вираження гендерної ідентичності в творах Вілли Кесер.

Мета зумовила необхідність розв'язання таких завдань:

1. Встановити тлумачення та становлення поняття гендерної ідентичності;
2. Висвітлити теоретичне підґрунтя гендерної ідентичності в міждисциплінарному аспекті;
3. Окреслити типові моделі в художніх текстах;
4. Виявити лінгвальні засоби актуалізації гендерної ідентичності в творах Вілли Кесер “A Lost Lady” та “O Pioneers”;
5. З'ясувати специфіку актуалізації гендерної ідентичності в романах Вілли Кесер.

Об'єктом дослідження є актуалізація гендерної ідентичності в романах “A Lost Lady” та “O Pioneers”.

Методи дослідження: інтерпретаційно-текстовий метод з використанням методики лінгвістичного аналізу, задля виявлення лексичних засобів у романах; прагматичний аналіз, що вивчає людську мовленнєву поведінку та комунікацію; контекстуальний аналіз, який надає змогу виявити вплив лексичних засобів на зміст тексту, а також значення слів в жіночих та чоловічих образах; кількісний аналіз, який використовується для відтворення кількісного опису лексичних засобів досліджуваних романів та метод порівняння.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в тому, що в ній з'ясовуються окреслення особливостей вживання лінгвальних засобів в жіночих та чоловічих образах у романах Вілли Кесер. У кваліфікаційній роботі надається спроба розкрити особливості використання лексичних засобів у романі та здійснити доцільну вибірку стилістичних засобів. Новизною відзначається запропонований у роботі аналіз лінгвальних засобів роману саме через призму гендерної ідентичності.

Матеріалом дослідження слугують романи Вілли Кесер “A Lost Lady” та “O Pioneers”.

Теоретичне значення полягає у вивченні такої проблеми, як образи гендерної ідентичності в романах Вілли Кесер і їх акцентування за допомогою лінгвістичного аспекту. Основні положення і результати можуть бути використані в теорії літературної та лінгвістичної критики, а саме в теорії лексикології і стилістики.

Практична цінність вбачається в можливості використання її положень і результатів в теоретичних курсах з лексикології і літературознавства, в практичних курсах англійської мови, у викладанні спеціальних курсів з лексикології і стилістики, а також при написанні курсових і дипломних робіт з філології.

Структура й обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури.

Робота пройшла апробацію на конференції «Могилянські читання» та опубліковано статтю в журналі «Студентські наукові студії».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **Вступі** дається загальна характеристика роботи, обґрунтовується актуальність і наукова новизна обраної теми, аналізується стан її розробки, визначаються мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження, вказується

теоретичне значення та практична цінність дослідження, містяться відомості про структуру, зміст й обсяг магістерської роботи.

Перший розділ роботи **«Гендерна ідентичність як міждисциплінарне поняття»** містить два підрозділи. У **підрозділі 1.1 «Гендерна ідентичність як поняття: становлення та тлумачення»** було детально розтлумачено таке поняття як гендер та гендерна ідентичність, виявлено його характеристики, сексуальність, стереотипи, а також роботи дослідників, що дозволило ширше дивитися на проблематику гендерної ідентичності. Звичайно ж, основним напрямком в області вивчення гендерної ідентичності з давніх часів постала психологія і соціологія, тому не дивно, що саме психологи і соціологи першими розкрили зміст поняття гендерної ідентичності. З'ясовано, що це поняття саме в літературі почала активно використовуватися лише з недавніх пір, але в цілому це поняття досліджувалося і цікавило великих вчених ще з давніх часів. Інтерес до дослідження теми гендерної ідентичності в наш час обумовлений певними змінами в гендерних стереотипах та нині це питання піднімається не тільки досвідченими і відомими вченими, але і дослідниками, які тільки починають свій шлях, а це означає, що існує безліч думок та праць з приводу цього питання. Але безумовно можна підвести підсумок, що гендерна ідентичність – це особистий вибір сприймання себе як чоловіка або як жінку, незважаючи на свою біологічну стать, а щоб долучити себе до однієї з таких груп, потрібно враховувати дуже багато факторів, що впливають на людину зсередини і які описані в цьому підрозділі. Також була проаналізована така "психологічна стаття" як фемінність, маскулінність, андрогінність і були наведені приклади відмінності між цими поняттями, тобто гендерними ролями в суспільстві, що в майбутньому дозволило пристосувати ці характеристики до головних персонажів в романах Віллі Кесер.

У **підрозділі 1.2. «Гендерні дослідження в міждисциплінарному спектрі»** з'явилася можливість досліджувати форму гендерної ідентичності в радикальній формі її прояву, зафіксованої в міждисциплінарному науковому дискурсі. Ця тема зачіпає різні області гуманітарного знання та численні роботи

у багатьох сферах міждисциплінарності. Можна припустити, що існує дуже багато інших сфер, в яких гендерна ідентичність була б основною темою для вивчення та ці всі сфери можуть бути тісно пов'язані з літературою при аналізі гендерних образів. У цих категоріях гендеру виводяться сфери осмислення виключно міжстатевих відмінностей (як, наприклад, в психології, ранніх теоріях соціології, моді, релігії) і специфікацій психосексуальних розладів (філософія, психоаналіз, сексологія). Всі сфери, в яких розглядається це поняття, дають можливість зрозуміти, що суспільство не стоїть на місці і з кожним роком з'являється все більше інших сфер, в яких можна підняти питання проблематики гендерної ідентичності.

Другий розділ – «Гендерна ідентичність в англomовному художньому тексті – складається з двох підрозділів. *Підрозділ 2.1. «Виявлення типових моделей гендерної ідентичності в літературі»* розглядає гендерну ідентичність саме в літературознавстві. Робота акцентує свою увагу на працю Марчишиної, яка яскраво зобразила гендерну ідентичність за допомогою лінгвістичних засобів. Також можна помітити, що персонажі в літературі часто аналізуються не тільки за допомогою внутрішнього самопочуття, але і зовнішніх характеристик, наприклад в жестах, міміці, в промові, інтонації, одязі, зачісці і так далі. Взагалі, в художній літературі ще з давніх часів перед нами стоїть два стереотипних образи: "жінка - слабка стать", "чоловік - сильна стать", а також ті відмінні якості, які повинні, на думку авторів, бути присутніми в кожній людині, з огляду на його біологічну характеристику. І з деяким часом, автори починають створювати стереотипи навколо жіночих і чоловічих персонажів. Наприклад, для стереотипних образів чоловіків існують такі характеристики, як герой, лицар, спокусник, джентльмен, денді, а для жінок - берегиня / традиційна, героїня або ж демонічна. Але все таки гендерна ідентичність - це скоріше про те, як жінка змінює світ і стає чимось більшим, ніж прикраса для будинку, тому акцент в цьому розділі зроблений саме на жіночих образах і як вони проявляють себе в літературі. Разом з цим потрібно сказати, що дуже важливо підбирати слова для того, щоб правильно описати

того чи іншого персонажа, тому аналізування робіт Сташко та Пермякова були доречні тим, що вони досліджували образи саме через лексичний рівень і надали яскравий приклад для майбутнього аналізу гендерних образів.

У **підрозділі 2.2 «Образи гендерної ідентичності в творчості Вілли Кесер»** подано коротку біографію та огляд творчості американської письменниці Вілли Кесер. Представлені деякі факти з її життя, а також узагальнення впливу умов життя на написання творів. У цьому розділі також були проаналізовані основні теми, на яких зосереджувалася Вілла Кесер, такі як: емігранти, любов до землі та ферми, свобода слова, кохання, зрада та фемінізм. Разом з аналізом головних тем, були розкриті основні ідеї і сюжет деяких її відомих романів, щоб мати змогу подивитися на ролі чоловіків і жінок у її творчості. Було з'ясовано, що жінки в її романах завжди грають важливу роль і вони завжди описуються, як сильні і незалежні, для яких дуже важливо робити те, що їм хочеться і не підкорятися зовнішнього оточення. Чоловіки в її романах також присутні і навіть в більшій кількості, ніж жінки, але чоловіки - це важіль тиску на жінку, щоб спонукати її на якісь дії. Тому можна сказати, що Вілла Кесер - жіноча письменниця, яка пише про нелегку долю жінок з їх достоїнствами та недоліками.

Третій розділ – «Лінгвістичні засоби актуалізації гендерної ідентичності в романах “O Pioneers” та “A Lost Lady” присвячений основному завданню всієї магістерської роботи, а саме повному аналізу роману. В практичній частині в першому та другому підрозділі аналізуються романи “A Lost Lady” та “O Pioneers”. За допомогою лексико та синтаксично-стилістичних засобів було проаналізовано поведінку, манеру, стиль спілкування, одяг, відношення до жінок головних персонажів - чоловіків; кожному з них була присвоєна певна модель гендерної ідентичності або сексуальності; за такою ж схемою були проаналізовані в романі жінки. Гендерні стереотипи, які зустрічаються в романі, взаємини між чоловіками і жінками та їх роль в суспільстві також були проаналізовані за допомогою лексичних засобів. В третьому підрозділі робиться спроба підсумувати результати двох романів,

порівняння гендерних ролей, стереотипів, поведінку чоловіків та жінок у романах Вілли Кесер. Жінки і чоловіки дуже схожі в своїх долях, але кожен унікальний по своєму. Жінки та чоловіки в двох романах дуже схожі між собою, тож необхідно зауважити, що провідною темою були свобода, гендерні стереотипи, нещасливе кохання та земля.

ВИСНОВКИ

Гендерна ідентичність, як в літературі, в лінгвістиці, так і в інших міждисциплінарних сферах, хвилює не тільки письменників, а й читачів. Протягом багатьох років вчені вивчали художні образи і навіть в сучасному світі продовжують характеризувати жіночих та чоловічих персонажів. По-перше, через зміни в культурних і моральних цінностей, які вплинули на гендерні стереотипи в 21-му столітті і змусили вчених з великим натхненням досліджувати це питання. Вчені ділять жінок на дві категорії: жінки, які вважають за необхідне залишатися тільки вдома, виховувати дітей і захищати свої сім'ї, і друга категорія жінок, які мають інше ставлення і хочуть присвоювати свою долю. Незважаючи на те, що три основних типи жінок це: традиційна жінка, героїня, демонічна жінка, вчені, проте, з'ясовано, що ми знаходимо комбіновані типи, а саме: традиційна демонічна, традиційна героїня, героїня демонічний і т.д. Що стосується чоловіків, то можна однозначно сказати, що вчені в своїх роботах приділили їм набагато менше уваги, висвітлюючи проблеми гендерної ідентичності саме з позиції жінок.

В цій роботі можна було побачити спроби проаналізувати такі поняття як гендер, гендерна ідентичність, його характеристики, сексуальність, стереотипи, а також роботи дослідників. Слід зазначити, що аналіз гендерної ідентичності спостерігається в багатьох сферах і дуже багатьом працям приділена увага, а саме: релігія, психологія, соціологія, політика, економіка, література та лінгвістика.

Проблематика гендерної ідентичності вельми поширена і безліч письменників і вчених намагаються її розкрити якомога детальніше. Взагалі в літературі виділяють два основних типажа гендерної ідентичності – фемінність,

маскулінність та андрогенність. Якщо підсумовувати типи жінок у романах, яких описувала Вілла Кесер, можна сказати, що жінки в її романах відносяться до різних типів жінок: як традиційних, героїнь, так і демонічних. Жінки в її романах прагнули відшукати себе і свою ідентичність, а отже змінювали Всесвіт. Переважно уся жіноча стать уособлювалася як сильна, незалежна, відчайдушна стать, яка зможе постояти за себе і вирішити свою долю в житті.

Порівнюючи ці два романи можна сказати, що дійсно є деякі подібності між ними. Жінки і чоловіки дуже схожі в своїх долях, але кожен унікальний по своєму. Письменниця використовувала дуже багато стилістичних засобів, задля того, щоб як найбільш яскравіше описати головних героїв. Вона майстерно акцентує гендерну ідентичність як чоловіків так і жінок за допомогою лінгвістичних засобів. За допомогою саме лексичних та стилістичних засобів авторка описує зовнішність героїв, їх поведінку, почуття, мову, одяг та багато чого ще. Найбільш яскраво описуються жінки, що руйнують жіночі стереотипи.

Найважливішим моментом у романах постає саме правильний вибір словесного наповнення, який міг би продемонструвати чіткі образи. Серед лексико-стилістичних засобів можна виділити: епітети, графони, метафори, порівняння, сарказм, іронію та самоіронію, гіперболу, мейозис, літоту, метонімію та евфемізм. Найбільше авторка вживає епітети, які можна згрупувати за класифікацією Г.І. Сташко. За допомогою мимічних та просодичних компонентів невербальної комунікації, також було можливо проаналізувати стан головних героїв, щоб ототожнити її характер та емоції. Тобто, сміливо можна сказати, що роман Вілли Кесер насичений багатьма лексико-стилістичними засобами і саме завдяки такій кількості засобів, ми мали змогу у повному обсязі проаналізувати проблематику гендерної ідентичності.

АНОТАЦІЯ

Шапошникова В.І. Гендерна ідентичність в романах Вілли Кесер “A Lost Lady” та “O Pioneers”: лінгвістичний аспект . – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття ступеня магістра філології за спеціальністю 035-Філологія 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно) - англійська. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2020.

Останнім часом вчені все більше цікавляться темою гендерної ідентичності в літературі, що дозволяє суспільству розширити свій кругозір та аналізувати текст спираючись на працю вчених. Проте, романи Вілли Кесер не були достатньо проаналізовані задля прояву особливостей вживання лінгвістичних засобів та прояву гендерної ідентичності. Американська авторка влучно демонструє тему гендерної ідентичності та гендерних стереотипів в своїх романах та акцентує свою увагу на пильному підборі лінгвістичних засобів.

Ключові слова: гендер, гендерна ідентичність, Вілла Кесер, лінгвістичні засоби, гендерні стереотипи.

SUMMARY

Shaposhnykova V.I. Gender identity in Willa Cather's novels "A Lost Lady" and "O Pioneers": linguistic aspect. – Manuscript.

The thesis for the Masters Degree in Philology, specialty 035 – Philology 035.04 – German languages and literature (translation included) - English . – Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2020.

Recently, scientists are increasingly interested in the topic of gender identity in literature, allowing society to expand their horizons and analyze the text based on the work of scientists. However, Willa Cather's novels have not been sufficiently analyzed to show the characteristics of the use of linguistic means and the manifestation of gender identity. The American writer aptly demonstrates the theme of gender identity and gender stereotypes in her novels and focuses on the careful selection of linguistic means.

Key words: gender, gender identity, Willa Cather, linguistic aspect, gender stereotypes.

